

1824.

Na osnovu člana 20 st. 2 i 3 Zakona o zaštiti i zdravlju na radu ("Službeni list CG", broj 51/26), Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga donijelo je

PRAVILNIK

O MJERAMA ZAŠTITE I ZDRAVLJA NA RADU PRILIKOM UPOTREBE SREDSTAVA ZA RAD

("Službeni list Crne Gore", br. 101/26 od 15.07.2026)

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se minimalne mjere zaštite i zdravlja na radu za zaposlene prilikom upotrebe sredstva za rad.

Odredbe ovog pravilnika primjenjuju se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita i zdravlje na radu.

Član 2

Upotreba sredstva za rad podrazumijeva sve aktivnosti koje se odnose na pokretanje ili zaustavljanje sredstva za rad, odnosno njegovo rukovanje, transportovanje, popravljavanje, izmjene kojima se ne mijenja namjena, održavanje, servisiranje i specifično čišćenje.

Član 3

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) "sredstvo za rad" je svaka mašina, uređaj, alat ili instalacija koji se koriste na radu;
- 2) "upotreba sredstava za rad" je svaka aktivnost koja obuhvata sredstva za rad, kao što su pokretanje ili zaustavljanje, korišćenje, transport, popravka, izmjena, održavanje i servisiranje, uključujući, naročito, čišćenje;
- 3) "zona opasnosti": svaka zona unutar ili oko sredstava za rad u kojoj je izloženi zaposleni pod rizikom po svoje zdravlje ili bezbjednost;
- 4) "izloženi zaposleni" je svaki zaposleni koji se u cjelini ili djelimično nalazi u zoni opasnosti;
- 5) "rukovalac" je zaposleni ili zaposleni kojima je povjeren zadatak upotrebe sredstava za rad.
- 6) "opasno kretanje" je kretanje sredstva za rad ili njegovog dijela, zbog kojeg neka zona sredstva za rad može da bude opasna;
- 7) "zaštitna naprava" je nepomičan ili pomičan dio sredstva za rad koji fizički sprječava ulazak zaposlenog ili njegovih djelova tijela u opasnu zonu sredstva za rad (kućište, ograda, pregrada, vrata, poklopac, oklop i sl.), odnosno fizički sprječava izlijetanje predmeta ili materija iz sredstva za rad (lom, odbacivanje, ispuštanje, prskanje i sl.);
- 8) "zaštitni uređaj" je sastavni dio sredstva za rad koji uklanja ili umanjuje opasnost samostalno ili kada je povezan sa zaštitnom napravom (uređaj za zatvaranje, pokretanje ili zaustavljanje, bezbjedno upravljanje, ograničavanje ili onemogućavanje opasnog djelovanja sredstva za rad ili zaposlenog, onemogućavanje prekomjernog porasta fizičkih i drugih veličina i sl.);
- 9) zaposleni je lice koje radi kod poslodavca po osnovu ugovora o radu, uključujući lice koje se osposobljava za rad i pripravnika, kao i svako lice koje po bilo kom pravnom osnovu obavlja rad kod poslodavca

Član 4

Poslodavac je dužan da preduzme mjere kako bi obezbijedio da sredstva za rad koja stavlja na raspolaganje zaposlenima u preduzeću ili ustanovi bude prikladna za obavljanje predviđenih poslova ili na odgovarajući način prilagođena toj svrsi, kao i da se može koristiti od strane zaposlenih bez ugrožavanja njihove bezbjednosti i zdravlja.

Pri izboru sredstava za rad koju namjerava da koristi, poslodavac je dužan da vodi računa o konkretnim uslovima rada i njihovim osobenostima, kao i o postojećim opasnostima u preduzeću ili ustanovi, naročito na radnom mjestu, za bezbjednost i zdravlje zaposlenih, kao i o svim dodatnim opasnostima koje može izazvati upotreba konkretne radne opreme.

Ako na ovaj način nije moguće u potpunosti obezbijediti da se radna oprema može koristiti od strane zaposlenih

bez rizika po njihovu bezbjednost ili zdravlje, poslodavac je dužan da preduzme odgovarajuće mjere radi smanjenja tih rizika na najmanju moguću mjeru.

Poslodavac treba da obezbijedi da sredstvo za rad odgovara uslovima, vrsti i načinu izvođenja radnih zadataka, odnosno da je za tu namjenu na odgovarajući način prilagođeno, tako da njegova upotreba ne ugrožava zaštitu i zdravlje zaposlenog (u daljem tekstu: zaštita zaposlenog) i prilikom ispravne upotrebe ne prouzrokuje nepredviđene opasnosti i štetnosti.

Poslodavac treba da prilikom upotrebe sredstva za rad poštuje ergonomske zahtjeve.

Ako poslodavac sastavlja djelove sredstva za rad u funkcionalnu cjelinu ili sredstvo za rad prepravlja, tako da mu mijenja karakteristike i funkcionalnost, smatra se da je proizvođač sredstva za rad i na njega se primjenjuju propisi koji važe za proizvođača sredstva za rad.

Član 5

Pored opštih obaveza propisanih članom 4 ovog pravilnika, poslodavac je dužan da pri nabavljanju i/ili korišćenju sredstva za rad obezbijedi da budu u skladu sa:

- 1) odredbama svih relevantnih primjenjivih opštih i posebnih propisa kojim se uređuje zaštita i zdravlje na radu u odnosu na sredstva za rad;
- 2) minimalnim zahtjevima utvrđenim u Prilogu I, koji čini sastavni dio ovog pravilnika, ako se ne primjenjuje nijedan drugi propis iz prethodne alineje ove tačke ili ako se primjenjuje samo djelimično.

Poslodavac preduzima potrebne mjere radi obezbjeđivanja da se sredstva za rad tokom čitavog radnog vijeka odgovarajućim održavanjem održavaju na nivou koji je u skladu sa prethodnim stavom ovog člana.

Postupci za postizanje nivoa zaštite koji odgovara ciljevima utvrđenim u Prilogu II ovog pravilnika uređuju se posebnim propisom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita i zdravlje na radu.

Član 6

Poslodavac je dužan da obezbijedi da ovlašćena lica izvrše:

- 1) prvi pregled sredstava za rad (nakon postavljanja i prije prvog korišćenja), ako bezbjednost tih sredstava za rad zavisi od uslova instalacije i
- 2) pregled nakon postavljanja u svakom novom pogonu ili prostoru, radi obezbjeđivanja njihovog pravilnog postavljanja i ispravnog rada.

Radi obezbjeđivanja ispunjavanja uslova zaštite zdravlja i bezbjednosti i pravovremenog otkrivanja i otklanjanja kvarova koji mogu izazvati opasne situacije, poslodavac je dužan da obezbijedi da sredstva za rad koja su izložena uslovima koji izazivaju takve kvarove budu podvrgnuta:

- 1) periodičnim pregledima i, ako je potrebno, ispitivanju od strane ovlašćenih lica;
- 2) posebnim pregledima od strane ovlašćenih lica svaki put kada nastupe izuzetne okolnosti koje bi mogle ugroziti bezbjednost sredstava za rad, kao što su izmjene sredstava za rad, nezgode ili produženi periodi nekorišćenja sredstava za rad.

Poslodavac je dužan da arhivira rezultate pregleda sredstava za rad na propisani period, da ih evidentira i stavi na raspolaganje nadležnim organima.

Ako se sredstva za rad nalaze izvan preduzeća, uz njih se obezbjeđuje materijalni dokaz o izvršenom posljednjem pregledu.

Član 7

Ako sredstva za rad mogu podrazumijevati posebne rizike za zdravlje ili bezbjednost zaposlenih, poslodavac je dužan da preduzme neophodne mjere kako bi obezbijedio da:

- 1) korišćenje sredstava za rad bude ograničeno na ona lica koja su za to ovlašćena;
- 2) opravke, izmjene, održavanje ili servisiranje sredstava za rad bude povjereno zaposlenima koji su posebno određeni i, po potrebi, sertifikovani i/ili licencirani, za obavljanje takvih poslova.

Poslodavac je dužan u potpunosti da uzme u obzir prilikom primjene minimalnih zahtjeva iz oblasti zaštite zdravlja i bezbjednosti na radu karakteristike mjesta rad i položaj zaposlenih prilikom korišćenja sredstava za rad primjenjujući ergonomske principe.

Član 8

Poslodavac je dužan da preduzme neophodne mjere kako bi obezbijedio da zaposleni imaju na raspolaganju odgovarajuće informacije i, kada je to potrebno, pisana uputstva u vezi sa sredstvima za rad koja koriste na radu.

Informacije i pisana uputstva moraju sadržati najmanje odgovarajuće podatke o bezbjednosti i zdravlju koji se odnose na:

- 1) uslove korišćenja sredstava za rad;
- 2) predvidive neuobičajene situacije;
- 3) zaključke koje, po potrebi, treba izvući iz iskustva stečenog prilikom korišćenja sredstava za rad..

Poslodavac je dužan da upozna zaposlene sa opasnostima koje se na njih odnose, sa sredstvima za rad koja se nalaze u radnom prostoru ili na radilištu, kao i sa svim promjenama koje na njih utiču, u onoj mjeri u kojoj te promjene utiču na sredstva za rad smještena u njihovom neposrednom radnom prostoru ili na radilištu, čak i ako ta sredstva za rad neposredno ne koriste.

Informacije i pisana uputstva moraju biti razumljiva zaposlenima na koje se odnose.

Član 9

Pored opštih pravila o osposobljavanju zaposlenih za bezbjedan i siguran rad propisanih zakonom kojim se propisuje zaštita i zdravlje na radu, poslodavac je dužan da preduzime neophodne mjere radi obezbjeđivanja da:

- 1) zaposleni kojima je naloženo da koriste sredstva za rad prođu odgovarajuću obuku, uključujući obuku o svim rizicima koje takva upotreba može podrazumijevati;
- 2) zaposleni iz člana 7 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika prođu odgovarajuću posebnu obuku.

Član 10

Savjetovanje sa zaposlenima i učešće zaposlenih i/ili njihovih predstavnika o pitanjima koja su predmet ovog pravilnika, sprovodi se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita i zdravlje na radu.

Član 11

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o mjerama zaštite prilikom upotrebe sredstva za rad ("Službeni list CG", broj. 27/15).

Član 12

Ovaj pravilnik stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

U ovaj pravilnik prenesena je Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2009/104/EZ od 16. septembra 2009. godine o minimalnim zahtjevima za zaštitu i zdravlje na radu zaposlenog pri korišćenju sredstva za rad.

Broj: 06-134/26-2450/4

Podgorica, 10. jula 2026. godine

Ministarka,

Naida Nišić, s.r.

PRILOG I

minimalni zahtjevi (iz člana 5 Pravilnika)

1. Opšta napomena

Obaveze utvrđene ovim Prilogom primjenjuju se uzimajući u obzir ovaj pravilnik i kada postoji odgovarajući rizik u vezi sa predmetnim sredstvima za rad.

Za sljedeće minimalne zahtjeve, ako se primjenjuju na sredstva za rad u upotrebi, nijesu obavezno potrebne iste mjere kao za osnovne zahtjeve u vezi sa novim sredstvima za rad.

2. Opšti minimalni zahtjevi primjenjivi na sredstva za rad

2.1. Upravljački uređaji sredstava za rad koji utiču na bezbjednost moraju biti jasno vidljivi i prepoznatljivi i, kada je to potrebno, na odgovarajući način označeni.

Osim ako je to neophodno za pojedine upravljačke uređaje, upravljački uređaji moraju biti smješteni izvan zona opasnosti i na takav način da njihovo rukovanje ne može predstavljati dodatnu opasnost. Ne smiju prouzrokovati opasnost kao rezultat nenamjernog aktiviranja.

Po potrebi, sa glavnog upravljačkog mjesta rukovalac mora biti u mogućnosti da se uvjeri da nijedno lice nije prisutno u zonama opasnosti. Ako to nije moguće, mora se obezbijediti bezbjedan sistem, kao što je zvučni i/ili vidljivi signal upozorenja, koji se automatski aktivira svaki put kada mašina treba da se pokrene. Izloženi zaposleni mora imati dovoljno vremena i sredstava da brzo izbjegne opasnosti nastale usljed pokretanja ili zaustavljanja sredstava za rad.

Upravljački sistemi moraju biti bezbjedni i biraju se uzimajući u obzir kvarove, greške i ograničenja koja se mogu očekivati u planiranim uslovima upotrebe.

2.2. Mora biti moguće pokrenuti sredstva za rad samo namjernim djelovanjem na upravljački uređaj predviđen za tu svrhu.

Isto važi:

- za ponovno pokretanje nakon zaustavljanja iz bilo kog razloga,
- za upravljanje značajnom promjenom radnih uslova (npr. brzina, pritisak i sl.) osim ako takvo ponovno pokretanje ili promjena ne izlaže izložene zaposlene bilo kakvoj opasnosti.

Ovaj zahtjev se ne primjenjuje na ponovno pokretanje ili promjenu radnih uslova koja je rezultat uobičajenog radnog ciklusa automatskog uređaja.

2.3. Sva sredstva za rad moraju biti opremljena upravljačkim uređajem za potpuno i bezbjedno zaustavljanje.

Svako radno mjesto mora imati upravljački uređaj za zaustavljanje dijela ili cjelokupnih sredstava za rad, u zavisnosti od vrste opasnosti, tako da se sredstva za rad dovedu u bezbjedno stanje. Upravljački uređaj za zaustavljanje ima prednost u odnosu na upravljačke uređaje za pokretanje. Kada se sredstva za rad ili njihovi opasni dijelovi zaustave, dovod energije ka izvršnim elementima na koje se to odnosi mora biti isključen.

2.4. Kada je to primjereno, i u zavisnosti od opasnosti koje sredstva za rad predstavljaju i njihovog uobičajenog vremena zaustavljanja, sredstva za rad moraju biti opremljena uređajem za hitno zaustavljanje.

2.5. Sredstva za rad koja predstavljaju rizik usljed padajućih predmeta ili izbačenog materijala moraju biti opremljena odgovarajućim zaštitnim uređajima u skladu sa rizikom.

Sredstva za rad koja predstavljaju opasnost usljed emisije gasova, para, tečnosti ili prašine moraju biti opremljena odgovarajućim uređajima za zadržavanje i/ili odsisavanje, postavljenim u neposrednoj blizini izvora opasnosti.

2.6. Sredstva za rad i njihovi dijelovi moraju, kada je to potrebno za bezbjednost i zdravlje zaposlenih, biti stabilizovani stezanjem ili na neki drugi način.

2.7. Kada postoji rizik od pucanja ili raspadanja dijelova sredstava za rad, koji može predstavljati značajnu opasnost za bezbjednost i zdravlje zaposlenih, moraju se preduzeti odgovarajuće mjere zaštite.

2.8. Kada postoji rizik od mehaničkog kontakta sa pokretnim dijelovima sredstava za rad koji može dovesti do nezgoda, ti dijelovi moraju biti opremljeni zaštitnim ogradama ili uređajima koji sprječavaju pristup zonama opasnosti ili zaustavljaju kretanje opasnih dijelova prije nego što se zone opasnosti dosegnu.

Zaštitne ograde i zaštitni uređaji moraju:

- biti čvrste konstrukcije,
- ne stvarati dodatnu opasnost,
- ne biti lako uklonjivi ili onesposobljeni,
- biti smješteni na dovoljnoj udaljenosti od zone opasnosti,
- ne ograničavati više nego što je neophodno pregled radnog ciklusa sredstava za rad,
- omogućiti neophodne operacije za ugradnju ili zamjenu dijelova i radove održavanja, pri čemu se pristup ograničava samo na područje u kojem se radovi izvode i, po mogućnosti, bez uklanjanja zaštitne ograde ili zaštitnog uređaja.

2.9. Područja i tačke za rad na sredstvima za rad, kao i za njihovo održavanje, moraju biti primjereno osvijetljeni u skladu sa operacijom koja se obavlja.

2.10. Dijelovi sredstava za rad koji su na visokoj ili veoma niskoj temperaturi moraju, kada je to potrebno, biti zaštićeni kako bi se izbjegao rizik da zaposleni dođu u kontakt sa njima ili im se suviše približe.

2.11. Uređaji za upozoravanje na sredstvima za rad moraju biti nedvosmisleni, lako uočljivi i razumljivi.

2.12. Sredstva za rad mogu se koristiti samo za operacije i pod uslovima za koje su odgovarajuća.

2.13. Postupci održavanja moraju se moći obavljati kada su sredstva za rad isključena.

Ako to nije moguće, moraju se obezbijediti odgovarajuće zaštitne mjere za obavljanje takvih postupaka ili se ti postupci moraju izvoditi izvan zona opasnosti.

Ako neka mašina ima dnevnik održavanja, isti se mora redovno ažurirati.

- 2.14. Sva sredstva za rad moraju biti opremljena jasno prepoznatljivim sredstvima za njihovo odvajanje od svih izvora energije.

Ponovno priključenje ne smije podrazumijevati rizik za zaposlene na koje se odnosi.

- 2.15. Sredstva za rad moraju imati upozorenja i oznake koje su neophodne za obezbjeđivanje bezbjednosti zaposlenih.
- 2.16. Zaposlenima moraju biti obezbijeđena bezbjedna sredstva pristupa svim područjima neophodnim za proizvodnju, podešavanje i održavanje, kao i mogućnost da se u tim područjima bezbjedno zadržavaju.
- 2.17. Sva sredstva za rad moraju biti takva da obezbjeđuju zaštitu zaposlenih od rizika da sredstva za rad planu ili se pregriju, kao i od ispuštanja gasova, prašine, tečnosti, para ili drugih supstanci koje se proizvode, koriste ili skladište u sredstvima za rad.
- 2.18. Sva sredstva za rad moraju biti takva da sprječavaju rizik od eksplozije sredstava za rad ili supstanci koje se proizvode, koriste ili skladište u sredstvima za rad.
- 2.19. Sva sredstva za rad moraju biti takva da obezbjeđuju zaštitu izloženih zaposlenih od rizika direktnog ili indirektnog dodira sa električnom energijom.

3. Dodatni minimalni zahtjevi primjenjivi na određene vrste sredstava za rad

3.1. Minimalni zahtjevi za pokretna sredstva za rad, sa ili bez sopstvenog pogona

- 3.1.1. Pokretna sredstva za rad na kojima se prevoze zaposleni moraju biti opremljena na takav način da se smanje rizici za zaposlene tokom vožnje.

Ti rizici uključuju rizik od kontakta zaposlenih sa točkovima ili gusjenicama, kao i rizik od njihovog hvatanja u točkove ili gusjenice.

- 3.1.2. Kada nenamjerno blokiranje pogonske jedinice između pokretnog sredstva za rad i njegovog pribora ili vučenog tereta može stvoriti poseban rizik, takvo sredstvo za rad mora biti opremljeno ili prilagođeno tako da se spriječi blokiranje pogonske jedinice.

Ako se takvo blokiranje ne može izbjeći, moraju se preduzeti sve moguće mjere kako bi se izbjegle štetne posljedice po zaposlene.

- 3.1.3. Kada se pogonska vratila za prenos energije između pokretnih sredstava za rad mogu zaprljati ili oštetiti usljed povlačenja po tlu, moraju se obezbjeđiti sredstva za njihovo pričvršćivanje.

- 3.1.4. Pokretna sredstva za rad na kojima se prevoze zaposleni moraju biti projektovana tako da, u stvarnim uslovima upotrebe, ograniče rizike nastale prevrtanjem sredstva za rad:

- zaštitnom konstrukcijom koja obezbjeđuje da se sredstvo za rad ne može nagnuti za više od četvrtine punog obrta, ili
- konstrukcijom koja obezbjeđuje dovoljan slobodan prostor oko zaposlenih koji se prevoze, ako naginjanje može da se nastavi i nakon četvrtine obrta, ili
- nekim drugim uređajem sa istim efektom.

Ove zaštitne konstrukcije mogu biti sastavni dio sredstava za rad.

Ove zaštitne konstrukcije nisu potrebne kada su sredstva za rad stabilizovana tokom rada ili kada njihov dizajn čini prevrtanje nemogućim.

Kada postoji rizik da zaposleni koji se prevoze budu prignječeni između dijelova sredstva za rad i tla u slučaju njegovog prevrtanja, mora se ugraditi sistem za zadržavanje tih zaposlenih.

- 3.1.5. Viljuškari koji prevoze jednog ili više zaposlenih moraju biti prilagođeni ili opremljeni tako da se ograniči rizik od njihovog prevrtanja, na primjer:

- ugradnjom kabine (zatvorenog prostora) za vozača, ili
- konstrukcijom koja sprječava prevrtanje viljuškara, ili
- konstrukcijom koja obezbjeđuje da, u slučaju prevrtanja, između tla i određenih dijelova viljuškara ostane dovoljno prostora za zaposlene koji se prevoze, ili
- konstrukcijom koja zadržava zaposlene na vozačevom sjedištu kako ne bi bili prignječeni dijelovima prevrnutog viljuškara.

- 3.1.6. Sredstva za rad sa sopstvenim pogonom koja, kada su u pokretu, mogu stvarati rizike za lica moraju ispunjavati sljedeće uslove:

- (a) sredstvo za rad mora imati uređaje za sprječavanje neovlašćenog pokretanja;

- (b) mora imati odgovarajuće uređaje za smanjenje posljedica sudara kada je istovremeno u pokretu više jedinica sredstava za rad koja se kreću po šinama;
- (c) mora postojati uređaj za kočenje i zaustavljanje sredstva za rad; kada to zahtijevaju bezbjednosni razlozi, moraju biti obezbijeđeni i uređaji za hitno kočenje i zaustavljanje, kojima se upravlja lako dostupnim komandama ili automatskim sistemima, u slučaju kvara glavnog uređaja;
- (d) kada neposredno vidno polje vozača nije dovoljno da obezbijedi bezbjednost, moraju se ugraditi odgovarajući pomoćni uređaji za poboljšanje vidljivosti;
- (e) sredstva za rad namijenjena za korišćenje noću ili u mračnim prostorima moraju biti opremljena osvetljenjem koje odgovara poslu koji se obavlja i obezbjeđuje dovoljnu bezbjednost za zaposlene;
- (f) sredstva za rad koja predstavljaju opasnost od požara, bilo sama po sebi ili u pogledu onoga što vuku ili prevoze, a koja mogu ugroziti zaposlene, moraju biti opremljena odgovarajućim uređajima za gašenje požara, ako takvi uređaji nijesu obezbijeđeni dovoljno blizu mjesta upotrebe;
- (g) daljinski upravljana sredstva za rad moraju se automatski zaustaviti kada izađu iz zone upravljanja;
- (h) daljinski upravljana sredstva za rad koja u uobičajenim uslovima upotrebe mogu izazvati opasnost od prignječenja ili udara moraju biti opremljena sredstvima za zaštitu od tog rizika, osim ako nijesu obezbijeđeni drugi odgovarajući uređaji za kontrolu rizika od udara.

3.2. Minimalni zahtjevi za sredstva za rad za podizanje tereta

3.2.1. Kada su sredstva za rad za podizanje tereta trajno ugrađena, mora biti obezbijeđena njihova čvrstoća i stabilnost tokom upotrebe, uzimajući posebno u obzir terete koji se podižu i naprezanja koja nastaju na tački ugradnje ili pričvršćivanja konstrukcija.

3.2.2. Mašine za podizanje tereta moraju biti jasno označene na način da se naznači njihov nazivni teret, a kada je potrebno, moraju biti opremljene pločicom sa podacima o nazivnom teretu za svaku konfiguraciju mašine.

Pomoćna sredstva za podizanje moraju biti označena na takav način da je moguće identifikovati karakteristike bitne za bezbjednu upotrebu.

Sredstva za rad koja nijesu projektovana za podizanje lica, ali bi se eventualno mogla tako koristiti greškom, moraju biti na odgovarajući i jasan način označena u tom smislu.

3.2.3. Trajno ugrađena sredstva za rad moraju biti postavljena tako da se smanji rizik da teret:

- (a) udari zaposlene;
- (b) nehotice opasno krene (npr. zanjše se) ili slobodno padne;
- (c) bude nenamjerno otpušten.

3.2.4. Sredstva za rad za podizanje ili pomjeranje zaposlenih moraju biti takva da:

- (a) odgovarajućim uređajima sprječavaju rizik od pada kabine (nosača), ako takav rizik postoji;
- (b) sprječavaju rizik od pada korisnika iz kabine, ako takav rizik postoji;
- (c) sprječavaju rizik od prignječenja, zarobljavanja ili udara korisnika, naročito usljed nenamjernog kontakta sa predmetima;
- (d) obezbjeđuju da lica koja su, u slučaju nezgode, zarobljena u kabini nijesu izložena opasnosti i da ih je moguće osloboditi.

Ako, zbog osobenosti mjesta ugradnje i razlika u visini, rizici iz tačke (a) ne mogu biti izbjegnuti bilo kakvim mjerama bezbjednosti, mora se ugraditi užad sa povećanim koeficijentom bezbjednosti, koja se provjeravaju svakog radnog dana.

PRILOG II

Minimalni zahtjevi (na koje se upućuje u članu 5 ovog pravilnika)

Ovaj Prilog II primjenjuje se uz odgovarajuću primjenu odredbi ovog pravilnika, i to u slučajevima kada za konkretna sredstva za rad postoji odgovarajući rizik.

1. OPŠTE ODREDBE ZA SVA SREDSTVA ZA RAD

1.1. Sredstva za rad moraju biti instalirana, postavljena i korišćena na način kojim se smanjuju rizici za korisnike sredstava za rad i druge zaposlene, naročito tako što će biti obezbijeđen dovoljan prostor između pokretnih dijelova sredstava za rad i nepokretnih ili pokretnih dijelova u njihovom okruženju, kao i bezbjedan dovod i odvod svih oblika energije i materija koje se koriste ili nastaju u procesu rada.

- 1.2. Sredstva za rad moraju se montirati i demontirati u bezbjednim uslovima, posebno uz poštovanje uputstava proizvođača, ako su data.
- 1.3. Sredstva za rad koja tokom upotrebe mogu biti izložena dejstvu atmosferskih pražnjenja (groma) moraju biti zaštićena uređajima ili drugim odgovarajućim sredstvima radi sprječavanja štetnog dejstva atmosferskih pražnjenja.

2. ODREDBE KOJE SE ODNOSU NA UPOTREBU MOBILNIH SREDSTAVA ZA RAD, SA ILI BEZ SAMOPOKRETANJA

- 2.1. Mobilna sredstva za rad sa samopokretanjem smije da upravlja samo zaposleni koji je odgovarajuće osposobljen za njihovu bezbjednu upotrebu.
- 2.2. Kada se sredstva za rad kreću u radnoj sredini i radnoj okolini, moraju se utvrditi i primjenjivati odgovarajuća saobraćajna pravila.
- 2.3. Moraju se preduzeti organizacione mjere radi sprječavanja ulaska zaposlenih koji se kreću pješke u zonu rada mobilnih sredstava za rad sa samopokretanjem.
Kada se rad može pravilno obavljati samo uz prisustvo zaposlenih koji se kreću pješke, moraju se preduzeti odgovarajuće mjere radi sprječavanja povreda tih zaposlenih usljed kretanja sredstava za rad.
- 2.4. Prevoz zaposlenih na mehanički pokretanim mobilnim sredstvima za rad dozvoljen je samo ako su za tu svrhu obezbijeđena bezbjedna sjedišta ili položaji za prevoz. Kada se rad mora obavljati tokom vožnje, brzina kretanja mora biti prilagođena uslovima rada.
- 2.5. Mobilna sredstva za rad sa motorom sa unutrašnjim sagorijevanjem ne smiju se koristiti u radnoj sredini i radnoj okolini, osim ako se može obezbijediti dovoljna količina vazduha koja ne predstavlja rizik za bezbjednost i zdravlje zaposlenih.

3. ODREDBE KOJE SE ODNOSU NA UPOTREBU SREDSTAVA ZA RAD ZA PODIZANJE TERETA

3.1. Opšte odredbe

- 3.1.1. Mobilna sredstva za rad, kao i sredstva za rad koja se mogu demontirati i namijenjena su za podizanje tereta, moraju se koristiti na način kojim se obezbjeđuje stabilnost sredstava za rad u svim predviđivim uslovima upotrebe, uzimajući u obzir prirodu podloge.
- 3.1.2. Zaposleni se mogu podizati samo sredstvima za rad i pomoćnim sredstvima za podizanje koja su za tu svrhu predviđena.
Sredstva za rad koja nijesu posebno projektovana za podizanje zaposlenih mogu se, izuzetno, koristiti u tu svrhu, pod uslovom da su, u skladu sa zakonom i/ili dobrom praksom, preduzete odgovarajuće mjere bezbjednosti i obezbijeđen odgovarajući nadzor.
Kada se zaposleni prevoze sredstvima za rad namijenjenim za podizanje tereta, mjesto sa kog se upravlja sredstvima za rad mora biti stalno popunjeno (mora biti prisutan ručovalac). Zaposleni koji se podižu moraju imati pouzdana sredstva za komunikaciju. U slučaju opasnosti, mora biti obezbijeđeno pouzdano sredstvo za njihovu evakuaciju.
- 3.1.3. Moraju se preduzeti mjere radi obezbjeđenja da zaposleni nijesu prisutni ispod podignutog tereta, osim ako je takvo prisustvo neophodno za pravilno obavljanje rada.
Tereti se ne smiju kretati iznad nezaštićenih radnih mjesta na kojima zaposleni uobičajeno rade.
Kada je takvo kretanje neophodno jer se rad ne može pravilno obaviti na drugi način, moraju se utvrditi i primjenjivati odgovarajući postupci.
- 3.1.4. Pomoćna sredstva za podizanje tereta moraju se birati u zavisnosti od tereta kojim se rukuje, tačaka hvatanja tereta, načina i sredstava za vezivanje, kao i atmosferskih uslova, uzimajući u obzir način i konfiguraciju kačenja tereta. Pomoćna sredstva za podizanje koja ostaju pričvršćena nakon upotrebe moraju biti jasno označena kako bi rukovaoci bili upoznati sa njihovim karakteristikama.
- 3.1.5. Pomoćna sredstva za podizanje tereta moraju se skladištiti na način kojim se sprječava njihovo oštećenje ili degradacija.

3.2. Sredstva za rad za podizanje tereta koji nije vođen (nenavodeni teret)

- 3.2.1. Kada su dva ili više sredstava za rad za podizanje nenavodjenih tereta instalirana ili postavljena na istom

- mjestu na način kojim se preklapaju njihove zone rada, moraju se preduzeti odgovarajuće mjere bezbjednosti radi sprječavanja sudara između tereta ili dijelova sredstava za rad.
- 3.2.2. Pri upotrebi mobilnih sredstava za rad namijenjenih podizanju nenavodjenih tereta, moraju se preduzeti mjere bezbjednosti radi sprječavanja njihovog naginjanja, prevrtanja ili, po potrebi, pomjeranja ili klizanja tokom rada. Moraju se vršiti provjere kako bi se obezbijedilo da su te mjere bezbjednosti pravilno sprovedene.
- 3.2.3. Kada rukovalac sredstava za rad za podizanje nenavodjenih tereta ne može neposredno, ili pomoću pomoćnih uređaja, da prati cijelu putanju tereta, mora biti obezbijedena komunikacija sa odgovornim licem koje ga usmjerava, a moraju se preduzeti i organizacione mjere radi sprječavanja sudara tereta koji mogu ugroziti zaposlene.
- 3.2.4. Rad mora biti organizovan tako da, kada zaposleni ručno kači ili otključuje teret, to može da učini bezbjedno, posebno tako što će zaposleni imati neposrednu ili posrednu kontrolu nad sredstvom za rad.
- 3.2.5. Sve operacije podizanja tereta moraju biti propisno planirane, odgovarajuće nadzirane i sprovedene na način kojim se obezbjeđuje bezbjednost i zdravlje zaposlenih.
- Naročito, kada se teret mora podizati istovremeno sa dva ili više sredstava za rad za podizanje nenavodjenih tereta, mora se utvrditi i primjenjivati postupak kojim se obezbjeđuje dobra koordinacija između rukovalaca.
- 3.2.6. Kada sredstvo za rad za podizanje nenavodjenih tereta ne može da zadrži teret u slučaju potpunog ili djelimičnog prekida napajanja energijom, moraju se preduzeti odgovarajuće zaštitne mjere radi sprječavanja izlaganja zaposlenih rizicima koji iz toga proizilaze.
- Podignuti tereti ne smiju se ostavljati bez nadzora, osim ako je spriječen pristup zoni opasnosti i teret je bezbjedno obješen i pouzdano pričvršćen.
- 3.2.7. Upotreba sredstava za rad za podizanje nenavodjenih tereta na otvorenom mora se obustaviti kada se vremenski uslovi pogoršaju do mjere da ugrožavaju bezbjednu upotrebu sredstava za rad i izlažu zaposlene riziku. Moraju se preduzeti odgovarajuće zaštitne mjere, posebno radi sprječavanja prevrtanja sredstava za rad, kako bi se izbjegli rizici za zaposlene.

4. ODREDBE KOJE SE ODOSE NA UPOTREBU SREDSTAVA ZA RAD ZA PRIVREMENE RADOVE NA VISINI

4.1. Opšte odredbe

- 4.1.1. Kada se, na osnovu procjene rizika i članova 4 i 7 ovog pravilnika, privremeni radovi na visini ne mogu bezbjedno obavljati, niti u odgovarajućim ergonomskim uslovima, sa pogodne površine, moraju se izabrati ona sredstva za rad koja su najprikladnija za obezbjeđenje i održavanje bezbjednih uslova rada. Kolektivne mjere zaštite imaju prednost u odnosu na individualne mjere zaštite. Dimenzije sredstava za rad moraju biti prilagođene prirodi poslova koji se obavljaju i predvidivim opterećenjima, i moraju omogućiti bezbjedno kretanje.
- Najprikladnije sredstvo za pristup privremenim radnim mjestima na visini mora se izabrati u zavisnosti od učestalosti kretanja, visine koju treba savladati i trajanja upotrebe.
- Izabrano rješenje mora omogućiti evakuaciju u slučaju neposredne opasnosti. Kretanje, u oba smjera, između sredstava za pristup i platformi, površina ili prolaza ne smije stvarati dodatne rizike od pada za zaposlene.
- 4.1.2. Ljestve se mogu koristiti kao radna mjesta za rad na visini samo u situacijama kada, uzimajući u obzir tačku 4.1.1, upotreba drugih, bezbjednijih sredstava za rad nije opravdana zbog niskog nivoa rizika i kratkog trajanja upotrebe, ili zbog postojećih obilježja radnog mjesta koja poslodavac ne može da izmijeni.
- 4.1.3. Tehnike pristupa i pozicioniranja uz pomoć užeta mogu se koristiti samo kada procjena rizika pokaže da se rad može bezbjedno obavljati, i kada upotreba drugih, bezbjednijih sredstava za rad nije opravdana.
- Uzimajući u obzir procjenu rizika, a naročito trajanje rada i ergonomska ograničenja, mora se predvidjeti upotreba sjedišta sa odgovarajućom dodatnom opremom.
- 4.1.4. U zavisnosti od tipa sredstva za rad izabranog u skladu sa prethodnim odredbama, moraju se utvrditi odgovarajuće mjere radi smanjenja rizika kojima su zaposleni izloženi usljed upotrebe tog sredstva za rad. Po potrebi, mora se predvidjeti ugradnja kolektivne zaštite od pada. Ta zaštita mora biti odgovarajuće konfiguracije i dovoljne čvrstoće da spriječi ili zaustavi pad sa visine i, koliko je to moguće, spriječi povrede zaposlenih. Kolektivne mjere sprječavanja pada mogu biti prekinute samo na mjestima pristupa ljestvama ili stepenicama.
- 4.1.5. Kada obavljanje određenog posla zahtijeva privremeno uklanjanje kolektivnih mjera zaštite od pada, moraju se preduzeti efikasne kompenzatorne zaštitne mjere.
- Posao se ne smije obavljati dok takve mjere nijesu preduzete. Po završetku konkretnog posla, bilo trajno, bilo privremeno, kolektivne mjere zaštite od pada moraju se ponovo postaviti.

4.1.6. Privremeni radovi na visini smiju se obavljati samo kada vremenski uslovi ne ugrožavaju bezbjednost i zdravlje zaposlenih.

4.2. Posebne odredbe koje se odnose na upotrebu ljestvi

- 4.2.1. Ljestve moraju biti postavljene na način kojim se obezbjeđuje njihova stabilnost tokom upotrebe. Prenosive ljestve moraju biti oslonjene na stabilnu, čvrstu, odgovarajućih dimenzija i nepokretnu podlogu, tako da prečke ostanu u horizontalnom položaju. Viseće ljestve moraju biti bezbjedno pričvršćene i, izuzev užetnih ljestvi, postavljene na način kojim se sprječava njihovo pomjeranje i njihanje.
- 4.2.2. Klizanje nogu prenosivih ljestvi tokom upotrebe mora se spriječiti pričvršćivanjem bočnih stranica ljestvi na njihovim gornjim ili donjim krajevima, upotrebom protivkliznih uređaja ili drugim rješenjima sa istim efektom. Ljestve koje se koriste za pristup moraju biti dovoljno duge da iznad površine na koju se pristupa budu istaknute do visine koja obezbjeđuje siguran oslonac rukama, osim ako nijesu preduzete druge mjere radi obezbjeđenja bezbjednog oslonca. Sklopive ljestve i ljestve na izvlačenje moraju se koristiti na način kojim se sprječava međusobno pomjeranje njihovih različitih dijelova. Mobilne ljestve moraju biti spriječene od pomjeranja prije nego što se na njih stane.
- 4.2.3. Ljestve se moraju koristiti na način kojim se obezbjeđuje siguran oslonac nogu i bezbjedan oslonac rukama zaposlenih u svakom trenutku. Posebno, kada se teret ručno prenosi uz ljestve, takvo prenošenje ne smije sprječavati održavanje bezbjednog oslonca rukama.

4.3. Posebne odredbe koje se odnose na upotrebu skela

- 4.3.1. Kada je obračun proračuna čvrstoće za izabrane skele nedostupan ili ne obuhvata predviđena konstruktivna rješenja, moraju se izvršiti proračuni čvrstoće i stabilnosti, osim ako se skele montiraju u skladu sa opštepriznatom standardnom konfiguracijom.
- 4.3.2. U zavisnosti od složenosti izabranih skela, mora se izraditi plan njihove montaže, upotrebe i demontaže koji sačinjava odgovorno lice. Taj plan može biti izrađen kao standardni plan, dopunjen elementima koji se odnose na specifične detalje konkretnih skela.
- 4.3.3. Noseći elementi skela moraju biti spriječeni od klizanja, bilo pričvršćivanjem za površinu oslonca, bilo obezbjeđivanjem protivkliznih uređaja, ili drugim sredstvima sa jednakim efektom, a površina oslonca mora imati odgovarajuću čvrstoću. Moraju se preduzeti mjere radi obezbjeđenja stabilnosti skela. Skele postavljene na točkovima moraju biti, odgovarajućim uređajima, spriječene od slučajnog pomjeranja tokom rada na visini.
- 4.3.4. Dimenzije, oblik i raspored radnih platformi skela moraju biti prilagođeni prirodi poslova koji se obavljaju i pogodni za opterećenja koja se prenose, te moraju omogućiti bezbjedan rad i kretanje. Radne platforme skela moraju biti sastavljene na način kojim se sprječava pomjeranje njihovih dijelova tokom uobičajene upotrebe. Između komponenti platforme i vertikalnih kolektivnih zaštita od pada ne smije postojati opasni razmak.
- 4.3.5. Kada dijelovi skela nijesu spremni za upotrebu, na primjer tokom montaže, demontaže ili izmjena, moraju biti označeni opštim znakom upozorenja, u skladu sa propisima o bezbjednosnim i zdravstvenim znakovima na radu, i fizički ograđeni kako bi se spriječio pristup zoni opasnosti.
- 4.3.6. Skele se mogu montirati, demontirati ili značajno izmijeniti samo pod nadzorom kompetentnog lica i od strane zaposlenih koji su prošli odgovarajuću i specifičnu obuku za predviđene poslove, koja obuhvata posebne rizike u skladu sa članom 9 ovog pravilnika, a naročito:
- (a) razumijevanje plana montaže, demontaže ili izmjene konkretnih skela;
 - (b) bezbjednost tokom montaže, demontaže ili izmjene konkretnih skela;
 - (c) mjere za sprječavanje rizika od pada lica ili predmeta;
 - (d) zaštitne mjere u slučaju promjene vremenskih uslova koji mogu negativno uticati na bezbjednost konkretnih skela;
 - (e) dozvoljena opterećenja; i
 - (f) druge rizike koje mogu prouzrokovati navedene operacije montaže, demontaže ili izmjene.

Lice koje nadzire rad i zaposleni koji učestvuju u ovim poslovima moraju imati na raspolaganju plan montaže i demontaže iz tačke 4.3.2, uključujući i sva uputstva sadržana u tom planu.

4.4. Posebne odredbe koje se odnose na upotrebu tehnika pristupa i pozicioniranja uz pomoć užeta

Upotreba tehnika pristupa i pozicioniranja uz pomoć užeta mora biti u skladu sa sljedećim uslovima:

- (a) sistem užadi mora obuhvatiti najmanje dvije odvojeno učvršćene užadi, jednu kao sredstvo pristupa, spuštanja i oslonca (radna užad), a drugu kao bezbjednosnu užad;

- (b) zaposlenom mora biti obezbijeđen i mora koristiti odgovarajući pojas, na koji mora biti pričvršćen bezbjednosnom užadi;
- (c) radna užad mora biti opremljena bezbjednim sredstvima za uspon i spuštanje i sistemom sa samokočecim dejstvom kojim se sprječava pad korisnika u slučaju gubitka kontrole nad kretanjem. Bezbjednosna užad mora biti opremljena pokretnim uhvatnikom pada koji prati pokrete zaposlenog;
- (d) alati i drugi pribor koji zaposleni koristi moraju biti pričvršćeni za pojas ili sjedište, ili na drugi odgovarajući način;
- (e) rad mora biti propisno planiran i nadziran na način kojim se obezbjeđuje mogućnost neposrednog spašavanja zaposlenog u slučaju opasnosti; i
- (f) u skladu sa članom 9 ovog pravilnika, zaposleni koji koriste ove tehnike moraju proći posebnu obuku koja je specifična za predviđene poslove, naročito u pogledu postupaka spašavanja.

U izuzetnim slučajevima, kada, na osnovu procjene rizika, upotreba druge užadi povećava rizik pri obavljanju rada, upotreba samo jedne užadi može biti dozvoljena, pod uslovom da su preduzete odgovarajuće zaštitne mjere u skladu sa važećim propisima i/ili praksom.